

*Ткаченко І.С., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри інформаційних
систем та моделювання в економіці*

Хмельницького національного університету

Євась Т.В., старший викладач

кафедри бізнесу і права,

Вінницький інститут Університету «Україна»

Заярнюк В.О., магістрант 2-го року

*підготовки, спеціальність «Фінанси, банківська
справа та страхування»*

Вінницький інститут Університету «Україна»

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

APPROACHES TO THE FORMATION AND EFFECTIVE USE OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті досліджено сутність фінансових ресурсів підприємства. Проаналізовано джерела утворення фінансових ресурсів. Розглянуто сучасні підходи до їх формування. Запропоновано механізм аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

Ключові слова: фінансові ресурси, підприємство, джерела формування, використання фінансових ресурсів, ефективність, управління.

Abstract. The article analyzes the essence of financial resources of the enterprise. The sources of financial resources formation are analyzed. Modern approaches to their formation are considered. The mechanism of the analysis of efficiency of use of financial resources of the enterprise is offered.

Key words: financial resources, enterprise, sources of formation, use of financial resources, efficiency, management.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання за наявності кризових явищ як у національній, так у світовій економіці актуалізуються питання стабілізації діяльності та покращення ефективності функціонування суб'єктів підприємництва.

В свою чергу, успішність виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства визначальною мірою залежить від раціонального формування та ефективного використання його фінансових ресурсів, що є основою розвитку суб'єкта господарювання, оскільки саме вони є тим ресурсом, який безпосередньо з невеликим часовим інтервалом перетворюється у будь-який інший необхідний вид ресурсів.

Отже, за таких умов вирішального значення набуває застосування сучасних принципів, підходів та механізмів, формування й використання фінансових ресурсів підприємства, що дозволять отримувати високі фінансово-економічні результати господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми і питання формування і використання фінансових ресурсів підприємства викладені у працях багатьох дослідників, серед яких можна виділити таких, як: Абрамова І., Бражник Л., Віленчук О., Гайбура Ю., Глушко А., Дема Д., Демко І., Меренкова Л., Хачатурян С. та багатьох інших.

Не дивлячись на значні наукові здобутки із даної проблематики, є необхідність подальшого дослідження особливостей формування, управління та використання фінансових ресурсів підприємства за сучасних нестабільних умов економічного розвитку, що значною мірою обумовлює дефіцит вказаних ресурсів та низьку ефективність їх використання.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження сутності фінансових ресурсів підприємства, джерел їх утворення, сучасних підходів до формування та забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Без належного фінансового забезпечення неможливо досягти успіху діяльності та подальшого ефективного розвитку підприємства. Основою належного фінансового забезпечення наявність необхідного обсягу саме фінансових ресурсів у складі ресурсного потенціалу підприємства.

В економічній літературі фінансові ресурси трактуються як грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства, грошові доходи і надходження підприємства, грошовий капітал підприємства, грошові фонди, частина коштів підприємства в фондovій і не фондovій формах.

Отже, фінансові ресурси - це мобілізовані з власних і зовнішніх джерел грошові кошти, які знаходяться у розпорядженні підприємства у фондovій та не фондovій формах та призначені для виконання його фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширеним відтворенням [7, с. 80].

Фінансовим ресурсам підприємств притаманні такі властивості:

- фінансові ресурси мають стадію утворення;
- фінансові ресурси відображають відношення до власності;
- фінансові ресурси мають джерела формування та цілі використання;
- від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів [9, с. 78].

Характерні риси фінансових ресурсів підприємства проявляються в тому, що вони:

- є обмежено мобільними,
- є джерелом доходу,
- є об'єктом економічного управління,
- є об'єктом купівлі-продажу, права власності та розпорядження,
- підпадають під систематичний вплив фактора ризику,
- мають специфічні правила формування і використання підприємствами різних організаційно-правових форм,
- мають трансформаційну здатність,
- мають цільових характер використання,
- можуть мати сезонність формування та використання,
- є виробничим та інвестиційним ресурсом [1, с. 11; 2, с. 780].

Формування фінансових ресурсів – це частина загальної фінансової стратегії сучасного підприємства, що полягає у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку [11, с. 31-32].

Для формування фінансових ресурсів підприємство використовує різні джерела:

- генерування всередині підприємства: внески засновників у статутний фонд, нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування, резервний фонд;
- залучення із зовні: випуск акцій, облігацій, банківський та комерційний кредит, бюджетні субсидії, страхові відшкодування, інші види ресурсів.

Стартовим джерелом формування фінансових коштів завжди є статутний капітал, що являє собою суму капіталу, яка необхідна для того, щоб підприємство розпочало свою діяльність: він створюється за рахунок державних коштів, виручки від продажу акцій, а також приватних капіталів.

Найбільшим за величиною джерелом формування власних фінансових коштів діючого підприємства виступають доходи від його господарської та іншої діяльності. Переважна більшість підприємств має три основних види доходів: звичайний, капітальний, дивідендний.

Звичайний доход (прибуток) – формується за рахунок грошових надходжень від основної діяльності підприємства.

Капітальний доход – це доход від перепродажу (реалізації) підприємством різних активів (нерухомості – землі, майна; фінансових активів — акцій та облігацій тощо) після певного періоду їх використання.

Якщо підприємство купує акції іншої фірми, воно звичайно одержує дивіденди. Ці дивіденди називають дивідендним доходом.

Важливим джерелом формування і підтримання на необхідному рівні власних фінансових коштів є амортизаційні відрахування на реновацію (повне відновлення) основних засобів підприємства. Щорічний абсолютний розмір амортизаційних відрахувань залежить від їх норми і балансової вартості основних засобів. Значення цього джерела фінансових коштів підприємства істотно зростає за умови застосування методу прискореної амортизації активів.

За потреби (через недостатність власних коштів) підприємство може скористатися внутрішнім (короткостроковим і довгостроковим) чи міжнародним кредитом у грошовій або товарній формі з умовою його повернення і сплати певного відсотку (кредитної ставки). Проте останнє вимагає ретельного економічного обґрунтування доцільності (ефективності) залучення такої форми позички [3, с. 16-17].

Таким чином, фінансові ресурси на підприємстві спочатку формують у процесі утворення статутного капіталу, а згодом - у результаті реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг. Одержані кошти інвестують для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення та розвитку виробництва.

Структура та розмір фінансових ресурсів залежать від обсягу виробництва та його ефективності. Зв'язок між розміром фінансових ресурсів та обсягом виробництва є двояким, оскільки основним регламентуючим фактором розширення виробництва є величина фінансових ресурсів, і навпаки [4, с. 471].

Отже, можна виділити такі підходи до формування фінансових ресурсів:

- забезпечення мінімально необхідного рівня: адже недостатній розмір фінансових ресурсів призводить до скорочення обсягу виробництва, зниження рівня використання виробничих потужностей, недостатнього забезпечення матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і, як наслідок, до ще більшого скорочення фінансових ресурсів;
- забезпечення достатнього рівня: достатній розмір фінансових ресурсів забезпечує: фінансову стійкість, платоспроможність, стабілізацію обсягів виробництва, а

також можливість його розширення, високий рівень використання виробничих потужностей, достатній рівень забезпечення матеріальними ресурсами;

- забезпечення максимально допустимого рівня ресурсів: надлишковий обсяг фінансових ресурсів сприяє збільшенню обсягів виробництва, розширенню наявного асортименту продукції та освоєнню нових видів, повному використанню наявних виробничих потужностей, повному забезпеченню підприємства необхідними товарно-матеріальними цінностями, що забезпечить зростання обсягів фінансових ресурсів, проте може також призвести до перевитрат і недоцільного їх використання та до скорочення обсягів виробництва [4, с. 471; 5].

Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства сьогодні повинна орієнтуватись на цілісну систему принципів управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання, які б орієнтувалися на нові умови функціонування, такі як: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами і ризиками [11, с. 32].

Загальна оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, передбачає проведення:

- оцінки активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення та коефіцієнтний аналіз рівня ліквідності підприємства;

- аналізу фінансової стійкості та платоспроможності;

- аналізу рівня ділової активності підприємства.

Такий механізм аналізу дає можливість кількісно оцінювати вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства.

Аналіз формування та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства правомірно визначити основою прийняття управлінських рішень у напрямі підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. При цьому проведення аналізу повинне мати систематичний характер для забезпечення можливості своєчасного та оперативного реагування суб'єкта господарської діяльності на зміни ринкової кон'юнктури [4, с. 472-473].

На сучасному етапі розвитку значний негативний вплив на ефективність використання фінансових ресурсів мають фактори кризового стану як вітчизняної, так і світової економіки (політична, територіальна, фінансова, енергетична, сировинна кризи, світова пандемія), що існують незалежно від дій підприємства. Але разом з тим, підприємство має внутрішні резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, на які воно може впливати, зокрема це: формування власних ресурсів, розширення можливостей застосування залученого капіталу, використання тривалих господарських зв'язків, вдосконалення системи розрахунків, раціональна організація збуту, систематичний контроль за оборотністю коштів у розрахунках тощо [2, с. 781].

Висновки. Для фінансування та забезпечення ефективності господарської діяльності підприємству необхідно мати достатній обсяг фінансових ресурсів – тобто, грошових коштів, які мобілізуються з власних і зовнішніх джерел та знаходяться у розпорядженні підприємства у фондовій та не фондовій формах. При цьому, формування фінансових

ресурсів підприємства – це складний динамічний процес, орієнтований на найраціональніше використання внутрішніх можливостей суб'єкта господарювання та максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем та забезпечення якісного використання наявного фінансового потенціалу. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства визначається рівнем його добробуту та положення на ринку, фінансовою стійкістю, ліквідністю та платоспроможністю. Застосування сучасних підходів до формування та використання фінансових ресурсів дозволить підприємству досягти довгострокових позитивних результатів і мати стійке фінансове забезпечення.

Список використаних джерел

1. Абрамова І., Віленчук О., Дема Д. та ін. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2015. 364 с.
2. Бражник Л.В. Фінансові ресурси підприємства: формування та використання. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 778-783. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/111.pdf
3. Гайбура Ю.А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. №6. С. 14-21. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2020/4.pdf
4. Глушко А.Д., Філіп М.Ф. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 470-474. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/91.pdf>
5. Демко І.І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 38. С. 116-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2014_38_14
6. Євась Т.В., Шидловський О.О. Механізм формування ліквідності та платоспроможності підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2017. №1. С. 24-26. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/2018_3.pdf
7. Меренкова Л.О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 24. С. 79-83. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2016/18.pdf
8. Ткаченко М.І., Євась Т.В., Свідерська У.Ю. Фінансовий менеджмент на підприємствах в умовах невизначеності. *Подільський науковий вісник*. 2018. №3. С. 82-88. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/2018_3.pdf
9. Хачатурян С. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація. *Фінанси України*. 2010. № 4. С. 77-81.
10. Швед В.В., Ільницький М.С. Принципи фінансового менеджменту громадських організацій. *Подільський науковий вісник*. 2020. № 3-4. С. 84-87
11. Яблочков С.Л., Євась Т. В., Свідерська У.Ю. Формування фінансових ресурсів підприємства та управління ними. *Подільський науковий вісник*. 2018. № 2. С. 26-34. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2018.pdf